

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ИҚТИСОДИЁТ УНИВЕРСИТЕТИ

“ТАСДИҚЛАЙМАН”
Илмий ишлар ва инновациялар
бўйича проректор
Г.Қ.Абдурахманова

“20” ~~Октябрь~~ 2021 й.

08.00.08 – “Бухгалтерия ҳисоби, иқтисодий таҳлил ва аудит”

ихтисослиги бўйича таянч докторантурага кириш имтиҳони

ДАСТУРИ

ТОШКЕНТ – 2021

Дастур Тошкент давлат иқтисодиёт университетининг 2021 йил “_____” даги
Кенгашида муқоама қилинган ва тасдиқланган

Дастур Тошкент давлат иқтисодиёт университети “Бухгалтери ҳисоби” ва
“Молиявий таҳлил ва аудит” кафедраларининг 2021 йил ___ сентябрдаги ___ - сонли
мажлисида муқоама қилинган ва тасдиқланган.

Кафедра мудири

Н. Абдусаломова

Кафедра мудири

Н. Хажимуратов

Тузувчилар:

и.ф.д., доц. Абдусаломова Н. Б.

и.ф.д., доц. Хажимуратов Н.Ш.

и.ф.д., проф. Хасанов Б.А.

и.ф.д., проф. Холбеков Р.О.

и.ф.д., доц. Махсудов Б.Ю.

и.ф.д., проф. Калонов М.Б.

и.ф.н., проф. Эргашева Ш.Т.

и.ф.н., доц. Хошимов Б.А.

и.ф.н., доц. Махкамбоев А.Т.

и.ф.н., доц. Ахмедов Х.Д.

и.ф.н., доц. Таджибаева Ш.А.

и.ф.н., доц. Ходжаева М.Х.

Phd., доц. Ташкенбаева З.У.

Тақризчилар:

Тошкент молия институти “Бухгалтерия ҳисоби”
кафедраси мудири, и.ф.д. Ризаев Н.

ТМИ “Аудит” кафедраси мудири иқтисод фанлари
доктори, профессори Қўзиёв И.Н.

КИРИШ

Мамлакатимизда чуқур ўзгаришлар, сиёсий ва ижтимоий-иқтисодий ҳаётнинг барча томонларини изчил ислоҳ этиш ва либераллаштириш, жамиятимизни демократик янгилаш ва модернизация қилишга катта эътибор қаратилмоқда.

Ўзбекистон Республикасида олиб борилаётган ислохотлар самарасини янада ошириш, давлат ва жамиятнинг ҳар томонлама ва жадал ривожланиши учун шарт-шароитлар яратиш, мамлакатимизни модернизация қилиш ҳамда ҳаётнинг барча соҳаларини либераллаштириш бўйича 2017 йил 7 февраль куни Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги ПФ-4947-сон Фармони имзоланди. Мазкур Фармоннинг 2017- 2021 йилларда “Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича ҳаракатлар стратегияси” номли 1-илоvasида “миллий иқтисодиётнинг мутаносиблиги ва барқарорлигини таъминлаш, унинг таркибида саноат, хизмат кўрсатиш соҳаси, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик улушини кўпайтириш”¹ вазифаси белгилаб берилди.

Миллий иқтисодиётнинг барқарорлигини таъминлашда бухгалтерия ҳисоби ва аудитни тўғри йўлга қўйиш ниҳоятда долзарбдир. Молиявий ҳисоботларда келтирилган маълумотлар иқтисодий моҳиятининг аниқ ва тушунарли бўлишини ҳамда унинг корхонадаги ролини, баҳолаш усулларини ва бошқа ҳисобот маълумотларининг бир-бири билан мутаносиблигини таъминлаш муҳим вазифалар қаторига киради. Молиявий ҳисобот маълумотларининг ишончлилигини тасдиқлашда аудиторлик ҳисоботлари ва хулосаларини сифатли тузиш муҳим ўрин тутди.

Шу сабабли, 08.00.08-“Бухгалтерия ҳисоби, иқтисодий таҳлил ва аудит” ихтисослиги бўйича таянч докторантурага кириш дастурини тузишда муаллифлар гуруҳи юқорида қайд этилган талаблардан келиб чиқилди. Дастур талабгорларнинг бухгалтерия ҳисоби, иқтисодий таҳлил ва аудитнинг назарий ва амалий жиҳатларига оид билимларини атрофлича тўғри баҳолаш имконини беради.

Дастур 08.00.08-“Бухгалтерия ҳисоби, иқтисодий таҳлил ва аудит” ихтисослиги бўйича таянч докторантурага кириш имтиҳонига тайёрланиш ва уни топшириш учун мўлжалланган.

¹Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги ПФ-4947-сон Фармони. 3.2-банд. Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2017 й., 6-сон, 70-модда

2017 - 2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясини «Фаол инвестициялар ва ижтимоий ривожланиш йили»да амалга оширишга оид давлат дастурида таркибий ўзгартиришларни чуқурлаштириш, миллий иқтисодиётнинг етакчи тармоқларини модернизация ва диверсификация қилиш ҳисобига унинг рақобатбардошлигини ошириш йўналишида корхоналарнинг маблағлари, ЎзТТЖ, тижорат банклари кредити, хорижий инвестиция ва кредитлар ҳисобига 2017 - 2021 йилларда умумий қиймати 40 миллиард АҚШ доллари миқдоридаги 649 та инвестиция лойиҳасини назарда тутувчи тармоқ дастурлари амалга оширилади.

Дунё мамлакатлари иқтисодий ривожланишнинг қайси моделини танламасин мамлакат иқтисодиётининг жаҳон хўжалигидаги маъқеи ва ўрни унинг рақобатбардошлик даражаси билан белгиланади. Бу ўринда саноатни ривожлантириш муаммоларини илмий асосда ҳал эта оладиган илмий педагогик кадрларнинг ўрни ва иштироки муҳимдир.

Мамлакатимизда илмий-педагогик кадрлар тайёрлаш бўйича Ўзбекистон Республикасининг “Таълим тўғрисида”ги Қонуни ва “Кадрлар тайёрлаш миллий дастури”га асосланиб мутахассисларнинг касбий маҳоратини кўтариш ва малакали иқтисодчи кадрларни халқаро андозалар даражасида тайёрлашни тақозо этади.

Дастурда қўйилган мавзу ва масалалар “Бухгалтерия ҳисоби, иқтисодий таҳлил ва аудит” ихтисослиги бўйича талабгорларнинг фақатгина шу соҳадаги умумий билим даражасини аниқлаш билан чекланмасдан, балки шу соҳадаги муаммолар ва уларнинг ечимларини топиш бўйича билимга эга эканлигини намоён этиш талаб этади.

I БЎЛИМ. БУХГАЛТЕРИЯ ҲИСОБИ.

Ўзбекистон Республикасида бухгалтерия ҳисобининг ислоҳоти ва унинг босқичлари. Иқтисодийни модернизациялаш, диверсификациялаш ва либераллаштириш шароитида бухгалтерия ҳисоби назариясининг асослари.

Хўжалик юритувчи субъектларида бухгалтерия ҳисобини ташкил этиш ва юритишни услубий асосларини белгиловчи меъёрий ҳужжатлар. Бухгалтерия ҳисобининг моҳияти ва асосий вазифалари. Бухгалтерия ҳисобининг асосий тамойиллари ва уларнинг аҳамияти. Бухгалтерия ҳисоби объектлари ва уларни туркумлаш. Ўзбекистон Республикасида ҳисоб сиёсати ва унинг аҳамияти. Ҳисоб сиёсатининг ўрни ва уни халқаро стандарт талаблари асосида такомиллашуви. Ўзбекистон Республикасида бухгалтерия ҳисоби ва ҳисоботининг халқаро стандартларга мувофиқлаштириш масалалари. Бухгалтерия ҳисоби предметининг замонавий таърифи. Бухгалтерия ҳисоби методи ва унинг асосий элементларининг турлича талқини. Бухгалтерия ҳисобининг концептуал асосларини такомиллашуви. Молиявий ҳолат тўғрисида (Бухгалтерия баланси)ги ҳисобот ва унинг моҳияти, моҳияти ҳамда такомиллаштириш масалалари. МҲХС асосида “Ҳисоб сиёсати”ни ишлаб чиқиш.

Бухгалтерия ҳисобининг ҳисобварақлар (счётлар) режаси ва уни такомиллаштириш йўлидаги изланишлар. Баҳолаш, унинг бозор иқтисодийи шароитидаги тамойиллари. Маҳсулот таннархини калькуляция қилишнинг мақсади, вазифалари, турлари ва уни қўллашдаги муаммолар. Ҳужжатлаштириш ва инвентаризация ҳамда уларни расмийлаштиришга қўйилган замонавий талаблар. Бухгалтерия ҳисоби регистрлари ва шакллари, уларни такомиллаштириш истиқболлари.

Бухгалтерия ҳисобида молиявий ҳисобот, унинг моҳияти ва аҳамияти. Молиявий ҳисоботни тузишнинг концептуал асослари. Ҳисобот турлари ва уларнинг мазмуни. Замонавий бошқарув тизимида молиявий ҳисоботнинг тутган ўрни, моҳияти ва унга қўйилган талаблар. Бухгалтерия ахборотидан фойдаланувчиларни гуруҳлаштириш ва уларнинг ахборотдан фойдаланиш йўналишлари. Хусусий мулкчилик, кичик бизнес ва тадбиркорликка янада кенг йўл очиб беришда бухгалтерия ҳисобининг роли. Фермер хўжаликларида соддалаштирилган бухгалтерия ҳисобини ташкил этиш. Касаначилик иш ўринларини очган корхоналарда бухгалтерия ҳисобининг ўзига хос жиҳатлари. Хорижий инвестициялар иштирокидаги корхоналарда бухгалтерия ҳисобини ташкил этишнинг ўзига хос хусусиятлари.

Корхоналарни модернизация қилиш ва техник қайта жихозлашда бухгалтерия ҳисобини ташкил этиш масалалари. Иқтисодийга жалб қилинган инвестицияларни бухгалтерия ҳисобининг счётларида акс эттириш ва уни такомиллаштириш. Нодавлат ноижорат ташкилотларида бухгалтерия ҳисобини ташкил этиш ва уни такомиллаштириш. Молиявий ҳисоб тўғрисида тушунча ва унинг асосий тамойиллари. Бошқарув ҳисоби ва унинг элементлари. «Бухгалтерия ҳисоби тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни (Янги таҳрирдаги) ва унга айрим шарҳлар. Банкрот корхоналарда бухгалтерия ҳисоби

ва унинг молиявий ҳисоботини тузиш масалалари. Корхоналарнинг ўзаро бирлашишини бухгалтерия ҳисоби ва ҳисоботида акс эттиришнинг хусусиятлари. Консолидациялашган (умумлаштирилган) молиявий ҳисоботларни тузиш ва тақдим этишнинг концептуал масалалари.

Хизмат кўрсатиш ва сервис соҳасида бухгалтерия ҳисобини юритиш хусусиятлари. Бухгалтерия ҳисобининг миллий стандартларининг халқаро стандартлар (МҲХС) билан боғлиқлиги.

1.2. Асосий воситалар ҳисоби

Асосий воситалар ҳисобини ташкил этишда халқаро стандартлар (МҲХС-16)ни қўллаш масалалари. Асосий воситаларнинг замонавий таърифи, уларни туркумлаш ва баҳолашнинг турлича талқини. Асосий воситаларни қабул қилиш ҳисоби ва уни такомиллаштириш. Амортизация ҳисоблаш усуллари ва уни қўллашдаги айрим муаммолар. Амортизация сиёсатининг маҳсулот таннархини камайтиришга таъсири. Асосий воситаларни ҳисобдан чиқариш, реализация қилиш ва бошқа чиқиб кетишларининг ҳисоби. Асосий воситалар бўйича дастлабки ҳужжатларни такомиллаштириш. Асосий воситалар аналитик ҳисобининг муаммолари. Асосий воситаларни таъмирлаш ҳисоби. Асосий воситалар инвентаризацияси, уни натижаларини расмийлаштириш тартиби. Асосий воситаларни ижарага бериш турлари, уларни ижарачи ва ижарага берувчидаги ҳисоби. Ижара турлари. Ижара операциялари ҳисобини такомиллаштириш. Қишлоқ хўжалиги техникасини лизингга бериш ҳисоби. Корхоналарни модернизация қилиш харажатлари ҳисоби. Хўжалик субъектларини техник ва технологик қайта жиҳозлаш харажатлари ҳисоби муаммолари. Инновацион фаолият ҳисобини ташкил этиш хусусиятлари.

1.3. Номоддий активлар ҳисоби

Ўзбекистонда номоддий активлар ҳисобини ташкил этишнинг ўзига хос хусусиятлари. Номоддий активлар ҳисобини юритишда халқаро тажрибадан фойдаланиш (МҲХС-38). Номоддий активлар ҳақида тушунча, уларни гуруҳлаш ва баҳолаш муаммолари. Номоддий активларни тан олиш шартлари. Интеллектуал мулкларни баҳолаш усуллари. Номоддий активларни қабул қилиш ва уларнинг ҳаракатининг ҳисоби. Номоддий активлар бўйича амортизация суммасини ҳисоблаш усуллари ва тартиби. Номоддий активларни ҳисобдан чиқариш, сотиш ва бошқа чиқиб кетишлари ҳисобини такомиллаштириш. Гудвиллни ҳисобга олиш тартиби.

1.4. Молиявий инвестициялар ҳисоби

Молиявий ҳисоботларнинг халқаро стандартлари (МҲХС-32) асосида инвестициялар ҳисобини ташкил этиш масалалари. Молиявий инвестициялар тушунчасининг замонавий таърифи, унинг туркумланиши ва баҳоланиши. Акцияларнинг бозор қиймати ва реал қийматини бухгалтерия ҳисобида акс эттириш. Молиявий инвестицияларнинг айрим турлари баҳоланишидаги ўзгаришлар тартиби. Қисқа муддатли ва узоқ муддатли молиявий инвестициялар ҳисобини ташкил этиш усуллари. Давлат ва маҳаллий заём облигациялари

ҳисоби. Корхона, банк ва бошқа эмитентлар акция, облигация ва бошқа қимматли қоғозлар ҳаракати ҳисоби. Хусусий инвестиция фондлари ҳақида тушунча ва унинг ҳисоби. Фонд бозорларида йирик компаниялар акциялари ҳаракатининг ҳисоби муаммолари. Акциялар дивидендлари ҳисобини юритиш тартиби.

1.5. Товар-моддий захиралар (ТМЗ) ҳисоби

Товар моддий захиралар ҳисобини ташкил этиш ва юритиш тартиби. ТМЗни ҳисобга олишда МҲХС-2 га асосланиш. ТМЗ тушунчаси, уларнинг туркумланиши ва уларни амалиётда қўллаш муаммолари. ТМЗнинг баҳоланиши. ТМЗни баҳолаш усуллари (ФИФО, АВЕКО). Ташқи иқтисодий фаолият шартномалари бўйича келиб тушадиган ТМЗни баҳолаш ва ҳисобга олиш. ТМЗ бўйича эгри харажатлар ва уларни тақсимлаш тартиби. ТМЗни ишлаб чиқаришга сарфланиши ҳисоби. ТМЗни сотиш ва бошқа чиқиб кетишини ҳисоби. Инвентар ва хўжалик жиҳозлари тушунчаси, туркумланиши ва уларни ҳисобга олиш хусусиятлари. Иқтисодиётни модернизациялаш шароитида материалларни алмаштириш ҳисоби. ТМЗни даврий баҳолаш ва уни ҳисобга олишнинг хусусиятлари.

1.6. Меҳнатга ҳақ тўлаш ҳисоби

Меҳнатга ҳақ тўлаш бўйича меъёрий ҳужжатлар таркибини такомиллаштириш масалалари. Меҳнатга ҳақ тўлаш тизимлари ва уларни такомиллаштириш истиқболлари. Меҳнат ва иш ҳақи бўйича расмийлаштириладиган дастлабки ҳужжатлар ва уларни умумлаштириш тартиби. Иш вақтидан фойдаланиш ҳисобини такомиллаштириш. Меҳнатга ҳақ тўлаш бўйича ягона тариф сеткасини ишлаб чиқиш ва уни такомиллаштириш. Меҳнат ва иш ҳақи синтетик ва аналитик ҳисобини такомиллаштириш. Иш ҳақидан ушланмалар ҳисобини такомиллаштириш тартиби. Ягона ижтимоий тўловлар бўйича ҳисоблашишлар ҳисобини такомиллаштириш. Жисмоний шахслардан олинadиган даромад солиғи ҳисобини такомиллаштириш.

1.7. Маҳсулот, иш ва хизматларни сотиш ҳисоби

Юқори кўшимча қийматга эга бўлган тайёр маҳсулотларни ҳисобга олиш тартиби. Тайёр маҳсулотни баҳолаш муаммолари. Жўнатилган товарлар, хизмат ва бажарилган ишларни ҳисоби. Тайёр маҳсулотни жўнатиш бўйича ҳужжатларни расмийлаштириш ва уни такомиллаштириш. Тайёр маҳсулот бўйича аналитик ва синтетик ҳисобни юритиш. Маҳсулот, бажарилган иш ва хизматлар реализацияси ва уни белгилашнинг касса ҳамда ҳисоблаш (методи) усуллари. Ҳисоблаш усулини қўллашдаги муаммолар. Тижорат харажатлари ҳисоби. Товар айланмаси ҳисоби ва унинг муаммолари. Савдо устамаси ҳисоби. Консигнация асосида амалга ошириладиган операциялар ҳисоби. Экспорт-импорт операцияларининг ҳисоби. Комиссия бўйича товарларни сотиш ҳисобини муаммолари. Экспорт қилинаётган маҳсулотларнинг бухгалтерия ҳисоби ва валюта алмашув курсидаги фарқларни акс эттириш. Иқтисодиётни

модернизациялаш шароитида маҳсулот ва товарлар экспорти ва импортини ҳисобини ташкил этилиши.

1.8. Пул маблағлари ҳисоби

Корхоналарнинг хўжалик алоқалари ва ҳисоб-китоб муносабатлари. Миллий валютадаги пул маблағлари ҳисоби. Хорижий валютадаги пул маблағлари ҳисоби. Касса операцияларини юритиш тартиби. Ҳисоб-китоб счёти бўйича операцияларнинг ҳисоби. Валюта маблағларининг ҳисоби. Пул хужжатлари ҳисоби. Йўлдаги пул маблағлари ҳисоби. Ҳисобдор шахслар билан ҳисоб-китоблар бўйича муаммолар. Курс тафовути тушунчаси ва уни бухгалтерия ҳисобида акс эттириш. Ҳар хил дебитор ва кредиторлар билан ҳисоб-китоб, улар бўйича қарздорликни камайтиришда бухгалтерия ҳисобининг ўрни ва роли.

1.9. Мажбуриятлар ҳисоби

Мажбуриятлар ҳисоби бўйича бухгалтерия ҳисоби миллий стандартларини жорий этиш муаммолари. Харидор ва буюртмачилар билан ҳисоб-китоблар ҳисоби. Мол етказиб берувчи ва пудратчилар билан ҳисоб-китоблар. Олинган ва берилган бўнақлар. Турли дебитор ва кредиторлар билан ҳисоблашишларни бухгалтерия ҳисобида юритиш. Дебитор қарздорликни баҳолаш ва уни молиявий натижаларга таъсири. Даъволар ва моддий зарарни қоплаш юзасидан ҳисоблашишлар ҳисобини такомиллаштириш. Бюджетдан ташқари тўловлар бўйича ҳисоблашишлар ҳисоби. Таъсисчилар билан ҳисоблашишлар ҳисоби. Филиаллар ва шўба корхоналар билан ҳисоблашишлар ҳисоби. Қўшма корхоналар фаолияти бўйича операциялар ҳисоби. Умумдавлат солиқлари бўйича ҳисоб-китоблар ҳисобини такомиллаштириш. Маҳаллий солиқлар бўйича ҳисоб-китоблар ҳисобини такомиллаштириш. Хўжалик юритувчи субъектларда ягона солиқ тўловини ҳисобга олиш хусусиятлари. Ижтимоий инфратузилмага ажратмалар ҳисоби муммолари. Мажбуриятлар бўйича бухгалтерия ҳисоби миллий стандартини ишлаб чиқишнинг зарурияти. Банк кредитларининг турлари ва уларни ҳисобга олиш тартиби. Банкнинг қисқа муддатли кредитлари ҳисоби бўйича муаммолар. Банкнинг узоқ муддатли кредитлари ҳисобини такомиллаштириш. Банк ссудалари бўйича фоизларни ҳисобга олиш тартиби.

Қарз маблағларининг турлари ва ҳисобга олиш тартибини такомиллаштириш. Қарзлар бўйича фоизларни ҳисобга олиш тартиби. Банк кредити фоизларини ҳисоблаш ва тўлаш тартибини ҳисоби. Тижорат банклари балансига ночор корхона активларини ўтказиш муаммолари.

1.10. Молиявий натижалар ҳисоби

Молиявий натижаларнинг ташкил топиши, тузилиши ва шаклланиш тартиби. Хўжалик юритувчи субъектларда молиявий натижаларини аниқлаш ва уни ҳисобда акс эттириш. Бошқа сотишлардан кўрилган молиявий натижалар ҳисоби. Молиявий фаолиятдан олинган фойда ва зарарлар ҳисоби. Инвестицион фаолиятдан олинган молиявий натижалар ҳисоби. Тақсимланмаган фойда

(зарар) бўйича операциялар ҳисоби. Улуш ва акцияларга қўйилган даромадлар бўйича муассасалар билан ҳисоб-китоб бўйича муаммолар. Бошқа активлар реализацияси ҳисоби. Молиявий натижаларни ҳисобга олувчи транзит счётларни такомиллаштириш масалалари.

1.11. Корхона ўз маблағлари манбаларининг ҳисоби

Акциядорлик жамиятларида устав капиталини шакллантириш муаммолари. Устав капитали ва қўшилган капитал ҳисоби. Резерв капитали ҳисоби. Хусусийлаштирилган корхонада устав капитали ҳисоби. Акциядорлик капитали ҳисоби муаммолари. Устав капиталига қўйилган улушлар ҳисоби. Аукцион ва танловда мулкни сотиб олиш билан боғлиқ операциялар ҳисоби. Бошқа корхоналардан тушган маблағлар ҳисоби. Давлат грант ва субсидиялари ҳисоби. Турли манбалар ҳисобидан молиялаштиришлар ҳисобини такомиллаштириш. Дивидендларни ҳисоблаш усуллари, улардан фойдаланиш ва уларни бухгалтерия ҳисобида акс эттириш муаммолари. Тақсимланмаган фойда (қопланмаган зарар) ҳисобини такомиллаштириш.

1.12. Бухгалтерия (молиявий) ҳисоботи

Ўзбекистон Республикасининг "Бухгалтерия ҳисоби тўғрисида"ги Қонунига мувофиқ йиллик молиявий ҳисобот тузишнинг асосий тамойиллари ва унга қўйиладиган замонавий талаблар. Молиявий ҳисоботнинг таркиби ва мазмуни. Молиявий ҳисобот моддаларини баҳолаш тартибининг муаммолари. Молиявий ҳисоботнинг халқаро стандартлари асосида молиявий ҳисобот шакллари такомиллаштириш. Молиявий ҳисоботнинг элементлари ва уларни баҳолаш тартиби. Консолидациялашган молиявий ҳисоботни тузиш ва тақдим этиш тартиби. Молиявий ҳолат тўғрисидаги (Бухгалтерия баланси) ҳисобот. Ялпи даромадлар тўғрисидаги (Молиявий натижаларни шакллантириш) ҳисобот. Пул оқимлари тўғрисидаги ҳисобот. Хусусий капитал тўғрисидаги ҳисобот. Молиявий ҳисоботларга изохлар, тушинтириш хатлари ва маълумотномалар. Акциядорлик жамиятларида молиявий ҳисоботларни МҲХС асосида такомиллаштириш. Статистика, молия ва солиқ ҳисоботларини электрон шаклида тақдим этиш ва уни такомиллаштириш масалалари

1.13. Бошқарув ҳисоби ва унинг концепцияси

Ўзбекистонда корпоратив бошқарув тизимидаги принцип ва ёндошувлар. Бошқарув ҳисобининг бухгалтерия ҳисоби тизимида тутган ўрни. Харажатлар бўйича ҳисоб регистрларининг юритилиши. Харажат марказлари ва моддий жавобгарлик марказлари бўйича ҳисобни ташкил қилиш тартиби. «Маҳсулот (ишлар, хизматлар)ни ишлаб чиқариш ва сотиш харажатларининг таркиби ҳамда молиявий натижаларни шакллантириш тартиби тўғрисида»ги Низом ва унинг аҳамияти. Ишлаб чиқариш харажатларининг таркиби, уларни тежаш бўйича ташкилий ишларни ҳисоби, маҳсулот таннархини аниқлашни такомиллаштириш. Унумсиз харажатлар ҳисоби. Харажат элементлари ва уларнинг тавсифи, давр харажатлари ҳисобини юритиш. Электр ва энергия ресурсларидан фойдаланишни ҳисоби ва тежамкорлик бўйича бажариладиган

ишларни бизнес-режасини ташкилий масалалари. Иссиқлик энергиясини жаҳон стандартлари даражасида қисқартиришнинг самарасини аниқлаш ва бошқарув ҳисобида унинг ўрни. Маҳсулот таннархини камайтириш йўллари ва уларнинг бошқарув ҳисобига таъсири. Табиатни ва атроф муҳитни муҳофаза қилиш харажатлари ҳисоби муаммолари. Экологик харажатлар ҳисоби ва уни такомиллаштириш. Маҳсулот таннархини аниқлаш усуллари тўғрисида тушунча. Таннарх аниқлашнинг оддий, буюртмалар, босқичлар ва норматив усули ва уни такомиллаштириш бўйича изланишлар. Таннарх аниқлашнинг "Директ-костинг" усулининг таърифи. Маҳсулот ишлаб чиқаришда зарарсизлик нуқтасини аниқлаш. Бошқарув ҳисоби маълумотлари ва улардан фойдаланиш. Бошқарув ҳисоби маълумотларидан фойдаланувчиларини гуруҳлаш тартиби. Бошқарув ходимлари учун бухгалтерия ҳисоби ва унинг маълумотларининг зарурийлиги ва ундан фойдаланишнинг аҳамияти. Ишлаб чиқаришдаги умумий харажатлар ҳисобини такомиллаштириш. Бошқарув қарорларини қабул қилишида бухгалтерия ҳисоби маълумотларининг ўрни. Бюджетлаштириш ва харажатларни назорат қилиш. Трансферт баҳони шакллантириш муаммолари. Корхонанинг сегментар ҳисоботи. Инвестиция бўйича қарор қабул қилишида бухгалтерия ҳисобининг аҳамияти. Бошқарув ҳисобида логистик харажатлар ҳисобини юритиш. Реконструкция харажатлари ҳисобини юритиш. Бошқарув ҳисобида стратегик режалаштириш. Бошқарув ҳисобига йўналтирилган янги инновациялар. Бошқарув ҳисобини амалий ташкил қилиш муаммолари.

1.14. Тижорат банкларида бухгалтерия ҳисобини ташкил этиш

Тижорат банкларида бухгалтерия ҳисоби ва ҳисоботини молиявий ҳисоботларнинг халқаро стандартларига мувофиқлаштириш масалалари. Тижорат банклари бухгалтерия ҳисоби тизимига халқаро моделлар (Континенталь, Британ-америка, Жанубийамерика)нинг таъсири. Тижорат банки ҳисобварақлар режаси, унинг асосий бўлимларининг тавсифи. Тижорат банки аналитик ва синтетик ҳисоби. Тижорат банкларида бошқарув ҳисобининг моҳияти. Тижорат банки баланси ва унинг тузилишининг ўзига хос хусусиятлари. Балансининг актив ва пассив томонига таърифлар ва ушбу соҳадаги изланишлар. Банк ҳужжатларининг турлари ва туркумланишини такомиллаштириш. Касса муомалалари бўйича ҳужжатларнинг айланиши, нақд пулсиз ҳисоб-китоблар бўйича муаммолар. Ички банк назорати ва ички аудит: уларнинг вазифалари ва ораларидаги тафовут. Банк назорати бўйича халқаро Базель кўмитаси талаблари ва Ўзбекистонда банк капитали етарлилигини аниқлаш муаммолари. Банк капиталининг шаклланиши бўйича муомалаларни расмийлаштириш ва уларнинг ҳисоби. Банкнинг устав капитали, унинг шаклланишининг хусусиятларига доир изланишлар. Банк тизимини янада мустаҳкамлаш, капиталлашув даражасини ошириш ҳамда инвестициявий фаоллигини кенайтиришда бухгалтерия ҳисобининг роли.

1.15. Тижорат банки депозит операциялари ва берилган қарзларни ҳисоби

Тижорат банкларида юридик ва жисмоний шахсларнинг турли хил депозит жамғармаларининг турлари, ҳисобга олиш тартиби ва уни расмийлаштирилиши бўйича изланишлар. Корхона, муассаса ва ташкилотларга берилган қисқа муддатли кредитларни ҳисоби ва расмийлаштирилишини такомиллаштириш. Узоқ муддатли кредитлар ҳисоби. Микрокредитлар ҳисоби. Берилган қарзлар бўйича ҳисобланган фоизларнинг ҳисоби ва расмийлаштирилиши. Мақсадли ва имтиёзли кредитларнинг ҳисоби. Муддати ўтган кредитлар ва ҳисобланган фоизларнинг ҳисобини такомиллаштириш. Тижорат банкларининг узоқ муддатли кредитлари ҳисобини такомиллаштириш йўллари. Кредит портфели таркибини диверсификациялаш ва унинг ҳисобини юритиш муаммолари. Тижорат банклари лизинг операциялари ҳисобини такомиллаштириш йўллари.

1.16. Тижорат банкларининг қимматли қоғозлар билан актив операцияларини ҳисоби ва расмийлаштирилиши

Тижорат банклари томонидан чиқариладиган акция, облигация, депозит ва омонат сертификатлари, векселларни ҳисобга олиш бўйича муаммолар. Тижорат банклари низом жамғармаси ўзгаришини ҳисоби ва унинг муаммолари. Тижорат банклари капиталлашув даражасини оширишни ҳисоби. Қимматли қоғозларни сотиб олиш ва сотиш бўйича муомалалар назоратини ташкил қилишни расмийлаштириш ва ҳисобга олиш. Қимматли қоғозларни қайта баҳолаш ва уни ҳисобда акс эттириш. Тижорат банкларини инвестицион фаолиятини ҳисоби. Ҳисоб-китоб ва жорий счетларни очиш, юритиш ва ёпиш тартиби. Тўлов-топшириғи, тўлов-талабномаси, аккредитив воситаси ҳамда пластик карточкаларда ҳисоблашни расмийлаштириш тартиби ва ҳисобини юритилишини такомиллаштириш. Хорижий инвестициясини жалб қилишни бухгалтерия ҳисобида акс эттириш. Тижорат банкларининг ташқи қарзларини ҳисоби. Тижорат банкларида молиявий дастаклар ҳисоби.

1.17. Молиявий ҳисоботнинг халқаро стандартлари: аҳамияти ва тавсифи

Молиявий ҳисоботларнинг халқаро стандартларини келиб чиқиш тарихи ва уни ривожланиш эволюцияси. Бухгалтерия ҳисоби халқаро стандартларининг эталонни: USGAAP, UKGAP, IFRS, IAS. Молиявий ҳисоботнинг халқаро стандартлари Қўмита (Фонд) мақсади ва унинг вазифалари. Халқаро Валюта Фонди (ХВФ) томонидан “Халқаро молиявий архитектурани мустаҳкамлаш” мақсадида БҲХС қўллаб-қувватлаши. МҲХСҚ Васийлари томонидан Устав қайта кўриб чиқилиши ва МҲХС Фонди номини тўлиқ шакллантирилиши. МҲХСҚ томонидан янги таҳрирдаги стандартларни қабул қилиниши. МҲХС Қўмитасининг ташкилий тузилиши. БМТ (UNO) қошидаги “Ҳукуматлараро экспертлар гуруҳи” Иқтисодий ҳамкорлик ривожланиш ташкилоти (OECD). Европа иттифоқи (European Union). Халқаро бухгалтерлар федерацияси (IFAC). Қимматбаҳо қоғозлар ва биржалар бўйича Комиссия (IOSCO). МҲХС таркиби ва уни қўллаш тартиби. Ўзбекистон МҲХСларини жорий этиш истикболлари.

Бухгалтерия ҳисобининг халқаро моделлари: Континенталь модел. Британ-америка модели. Жанубий америка модели. АҚШ бухгалтерия ҳисоби тизими. “Молиявий ҳисоб стандартларини ишлаб чиқиш бўйича Кенгаш” (FASB) ва “Америка дипломли бухгалтерлар-аудиторлар институти” (AICPA). Буюк Британия бухгалтерия ҳисоби тизими. Голландияда ҳисоб ва ҳисоботга қўйилган умумий талаблар. Германия бухгалтерия ҳисоби тизими. Франция бухгалтерия ҳисоби тизими. Италияда бухгалтерия ҳисоби тизими. Россия Федерацияси бухгалтерия ҳисоби тизими Шарқий Европа давлатларида бухгалтерия ҳисоби. Япония бухгалтерия ҳисоби тизими (JICPA). Хитой бухгалтерия ҳисоби тизими. Жанубий Кореяда бухгалтерия ҳисоби тизими (KFAS). Шарқий Осий давлатларида бухгалтерия ҳисоби тизими. Марказий Осиё давлатларидаги бухгалтерия ҳисоби тизимини IFRSга мувофиқлаштириш. Бухгалтерия ҳисоби моделларининг Ўзбекистон бухгалтерия ҳисобини ривожлантиришдаги аҳамияти.

1.18. Бюджет ҳисоби ва ҳисоботи

Бюджет ҳисоби объектларининг иқтисодий мазмуни. Молия органлари, ғазначилик ва унинг худудий бўлинмалари, давлат мақсадли жамғармаларини тақсимловчи органларда бюджет ҳисобини ташкил этишнинг услубий ва меъёрий-ҳуқуқий асослари. Молия органлари, ғазначилик ва унинг худудий бўлинмалари, давлат мақсадли жамғармаларини тақсимловчи органларда бюджет ҳисобида қўлланиладиган ҳисоб хужжатлари ва регистрлари ҳамда ҳисобварақлар. Бюджет ҳисобининг ахборот тизимлари ва улардан фойдаланиш. Давлат бюджети ва давлат мақсадли жамғармалари бюджети даромадлари, харажатлари ҳисобининг мақсади ва вазифалари. Ғазна ижроси шароитида давлат бюджети ва давлат мақсадли жамғармалари бюджети даромадлари ва харажатларининг ижроси ҳисоби. Давлат бюджети ва давлат мақсадли жамғармалари бюджети даромадлари ва харажатларини бухгалтерия ҳисоби ҳисобварақлари ва ҳисоб регистрларида акс эттириш. Давлат бюджети ва давлат мақсадли жамғармалари бюджети даромадлари ва харажатларининг аналитик ва синтетик ҳисоби. Бюджет ссудалари, унинг бюджет ижроси жараёнидаги аҳамияти. Бюджет ссудалари ҳисобининг мақсади ва вазифалари. Бюджет ижроси жараёнида бюджетлар ўртасида содир бўладиган ҳисоблашишлар ҳисоби. Берилган ва олинган маблағлар бўйича бюджет ижроси даврида юзага келадиган ўзаро ҳисоблашишларнинг ҳисоби. Бюджет ссудалари ва бюджетлар ўртасида содир бўладиган ҳисоблашишларни ҳисобнинг ахборот тизимларида акс эттириш. Давлат бюджети ва давлат мақсадли жамғармалари бюджети ижроси бўйича натижаларни аниқлаш тартиби. Давлат бюджети ва давлат мақсадли жамғармалари бюджети ижроси бўйича даврий ҳисоботларни шакллантириш. Давлат бюджети ва давлат мақсадли жамғармалари бюджети ижроси бўйича ҳисоботларнинг ахборот имкониятлари. Бюджет ташкилотларида бюджет ҳисобини ташкил қилишнинг мақсади ва вазифалари. Бюджет ташкилотларида юритиладиган ҳисоб шакллари. Бюджет ташкилотларида сметалар ижроси ҳисоби бўйича фойдаланиладиган ҳисоб хужжатлари, уларнинг тайинланиши, расмийлаштириш техникаси ва тартиби.

Синтетик ва аналитик ҳисоб регистрлари ва уларга ёзувлар қилиш тартиби. Бюджет ташкилотларида бюджет ҳисобини ташкил этишда ахборот тизимлари. Бюджет ташкилотларида даромадлар ва харажатлар сметаси ва уларни тузиш тартиби. Бюджет ташкилотларида штатлар жадвалини тузишнинг хусусиятлари. Бюджет маблағлари бўйича смета харажатларини тузиш тартиби ва уларни ижроси ҳисоби. Бюджетдан ташқари маблағлар бўйича даромадлар ва харажатлар сметасини тузиш ва улар ижроси ҳисобининг хусусиятлари. Бюджет ташкилотларида асосий восита ва номоддий активлар ҳисобини ташкил этишнинг мақсади ва вазифалари. Асосий восита ва номоддий активларнинг аналитик ва синтетик ҳисоби. Бюджет ташкилотларида асосий восита ва номоддий активларни кирим қилиниши ҳамда ҳисобдан чиқарилиши ҳисоби. Бюджет ташкилотларида асосий воситаларнинг эскириш ҳисоби. Бюджет ташкилотларида асосий воситаларни таъмирлаш харажатлари ҳисоби. Бюджет ташкилотларида асосий воситаларни баҳоланиши ва бухгалтерия ҳисобида акс эттирилиши. Асосий воситалар ва номоддий активлар ҳисобини юритишда ҳисобнинг ахборот тизимлари. Бюджет ташкилотларида товар-моддий захиралари ҳисобини ташкил этишнинг мақсади, вазифалари. Бюджет ташкилотларида материал қийматликларнинг сотиб олинishi ва сарфланиши ҳисоби. Ҳисобварақлардаги бюджет ва бюджетдан ташқари маблағлар ҳисобининг мақсади ва вазифалари. Бюджет ва бюджетдан ташқари маблағлар бўйича шахсий ҳисобварақларни очиш ва юритиш тартиби. Шахсий ҳисобварақлардаги бюджет ва бюджетдан ташқари маблағларнинг аналитик ва синтетик ҳисоби. Бюджет ва бюджетдан ташқари маблағлар бўйича ҳисобварақларни ёпиш тартиби. Бюджет ташкилотларида касса операциялари ҳисобини ташкил этиш. Касса операциялари бўйича ҳисоб хужжатларини юритиш ва касса ҳисоботини шакллантириш. Касса муомалаларини ҳисобварақлар ва ҳисоб регистрларида акс эттириш. Бошқа пул маблағлари ҳисоби. Ғазна ижроси шароитида бюджет ташкилотларининг юридик ва молиявий мажбуриятларини ғазначилик органларида рўйхатдан ўтказиш. Бюджет ташкилотларида мол етказиб берувчилар ва харидорлар билан ҳисоблашувлар ҳисоби. Бошқа турли дебитор ва кредитор мажбуриятлар бўйича ҳисоблашувлар ҳисоби. Бюджет ташкилотларида хизмат сафари харажатлари бўйича ҳисобдор шахслар билан ҳисоблашувлар. Камомадлар бўйича ҳодимлар билан ҳисоблашувлар ҳисоби. Бюджет ташкилотларида меҳнат ва унга ҳақ тўлаш ҳисобини ташкил этиш ҳамда унинг вазифалари. Бюджет ташкилотларида меҳнат ва унга тенглаштирилган тўловлар ҳисоби. Стипендия тўловлари, пенсия ва нафақалар бўйича тўловлар ҳисоби. Иш ҳақиға нисбатан мажбурий ушланмалар ҳисоби. Бюджет ташкилотларида меҳнат ҳақи бўйича ягона ижтимоий тўловлар ҳисоби.

1.19. Корхоналарни солиққа тортиш ва унинг ҳисоби.

Юридик шахслар даромадлари (фойдаси)ни солиққа тортиш ҳисоби. Қўшилган қиймат солиғи (ҚҚС) ва унинг ҳисобини такомиллаштириш. Акциз солиғи, уни ҳисоблаш тартиби ва бухгалтерия ҳисобида акс эттириш. Мулк солиғи ва уни такомиллаштириш муаммолари. Табиий бойликлардан

фойдаланганлик солиғи муаммолари. Кичик бизнес корхоналари учун содалаштирилган солиққа тортиш тизими ва унинг ҳисобини такомиллаштириш. Маҳаллий солиқлар ва уларнинг ҳисобини такомиллаштириш. Ягона ер солиғи ҳисоби муаммолари. Бошқа умумдавлат солиқлари ҳисоби соҳасидаги изланишлар. Бошқа мажбурий тўловлар ҳисобини такомиллаштириш. Солиқ ва божхона имтиёзларининг бухгалтерия ҳисобида акс эттириш масалалари.

II БЎЛИМ. ИҚТИСОДИЙ ТАҲЛИЛ

2.1. Иқтисодий таҳлилнинг назарий асослари

Иқтисодий таҳлилнинг назарий асослари. Иқтисодий таҳлил ва билиш назарияси. Иқтисодий таҳлил ва диалектиканинг муҳим категориялари. Иқтисодий таҳлилдаги комплекслилик ва тизимли ёндошув. Иқтисодий таҳлилнинг мазмуни. Иқтисодий таҳлил фанининг предмети ва объекти. Аналитик ишнинг асосий босқичлари ва уларни бажаришдаги кетма-кетликлар. Ташқи таҳлил натижаларидан фойдаланувчилар ва уларнинг манфаатдорлиги. Ички таҳлил натижаларидан фойдаланувчилар ва уларнинг манфаатдорлиги. Иқтисодий таҳлилнинг асосий усуллари ва техникасини такомиллаштириш. Таҳлилнинг анъанавий ва иқтисодий математик усуллари. Таҳлилнинг таққослаш усули. Натижавий кўрсаткичларга таъсир қилувчи омилларни аниқлашнинг занжирли боғланиш (алмаштириш) усули. Таҳлил ҳисоб-китобларида балансли боғланиш усулидан фойдаланиш. Иқтисодий таҳлилнинг иқтисодий математик усуллари. Таҳлилда коэффицентлар, индекслар, ўртача кўрсаткичлар ва бошқа статистик усуллардан фойдаланиш тартиби. Иқтисодий таҳлилнинг турлари. Иқтисодий таҳлил турларини туркумлаштириш. Жорий, тезкор ва истиқболли таҳлилни ташкил қилиш. Ички хўжалик, макро ва микро даражадаги иқтисодий таҳлил ва корхона фаолияти таҳлили услубиёти. Функционал қийматли таҳлил тушунчаси, тамойиллари ва вазифалари. Техник масалаларини ечишда функционал-қийматли таҳлилдан фойдаланиш. Ишлаб чиқариш самарадорлигини оширишда комплекс иқтисодий таҳлилнинг ўрни. Хўжалик фаолияти таҳлиliga тизимли ёндошув. Ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш резервлари ва омилларини туркумлаштириш ҳамда комплекс баҳо бериш усули.

2.2. Иқтисодий таҳлилнинг ахборот манбалари

Иқтисодий таҳлилнинг ахборотлар тизими. Корхоналар хўжалик фаолиятида қўлланиладиган кўрсаткичлар тизими. Таҳлилнинг ташқи ва ички ахборот манбалари. Ташқи ахборотларни шаклланиши. Молиявий ҳисобот шакллари иқтисодий таҳлилнинг ахборот манбаси. Бухгалтерия балансидаги актив моддаларнинг аналитик аҳамияти ва уларни туркумлаш. Бухгалтерия баланси пасивдаги моддаларнинг аналитик аҳамияти ва уларни туркумлаш. Бухгалтерия балансидаги актив ва пасив моддаларнинг ҳаққонийлигини текшириш усуллари. Аудиторлик хулосаларининг таҳлил учун аҳамияти. Таҳлилнинг бошқа маълумот манбалари. Ахборотларга аналитик ишлов бериш ва хўжалик фаолияти таҳлили кўрсаткичлар тизимини шакллантириш.

Иқтисодий ахборотларга компьютерларда аналитик ишлов беришни ташкил қилиш ва унинг таҳлили.

2.3. Молиявий натижалар ва рентабеллик таҳлили

Молиявий натижанинг таркиби ва тузилиши, уларнинг таҳлили. Маҳсулот (иш ва хизматлар) сотишдан олинган соф тушум таҳлили. Сотилган маҳсулот (иш ва хизматлар) ишлаб чиқариш таннархи таҳлили. Айрим фаолият турлари бўйича молиявий натижаларнинг ҳақиқий ҳажмини баҳолаш тартиби. Молиявий натижаларни характерловчи кўрсаткичлар тизими. Маҳсулот (иш ва хизматлар) сотишдан олинган ялпи молиявий натижа таҳлили муаммолари. Молиявий фаолиятнинг даромад ва харажатлари таҳлили масалалари. Солиқ тўлангунга қадар молиявий натижаларнинг шаклланишининг таҳлили. Фойданинг ишлатилиши таҳлилини такомиллаштириш. Маҳсулот реализациясидан олинган фойдага таъсир қилувчи омилларни баҳолаш. Реализациядан олинган фойдага давр харажатлари даражаси ўзгаришининг таҳлилини такомиллаштириш. Давр харажатлари таҳлили муаммолари. Фойда суммасини кўпайтиришга таъсир қилувчи омиллар таҳлили: Маҳсулот (иш ва хизматлар) таннархини ва давр харажатларининг мутлоқ суммасини камайтириш; ишлаб чиқариш харажатлари ва маҳсулот таннархини камайтиришни рағбатлантириш ҳисобидан корхоналар рақобатдошлигини ошириш; реализациядан олинган тушумда маржинал даромаднинг салмоғини оширишни таҳлили. Реализациядан олинган фойданинг ўзгаришига ҳар бир омилнинг таъсир даражаси таҳлили. Реализациядан олинган ҳақиқий фойда даражасига таъсир қилувчи омилларга умумий аналитик баҳо бериш. Корхонанинг рентабеллик кўрсаткичлари тизими ва уларнинг ўзаро алоқаси. Рентабеллик кўрсаткичларини ҳисоблаш усуллари. Рентабеллик даражасига таъсир қилувчи омиллар таҳлили масалалари. Корхонанинг рентабеллик даражаси ва маблағлар айланишининг самарали фойдаланиш кўрсаткичларини баҳолаш тартиби.

2.4. Корхонанинг молиявий ҳолати таҳлили.

Молиявий барқарорлик ва тўловга қобилиятлилик кўрсаткичлар таҳлили. Умумий ва хусусий, интенсив ва экстенсив кўрсаткичлар таҳлили. Корхонанинг молиявий барқарорлик кўрсаткичлари: автономлик коэффиценти; жами мулкдаги асосий воситаларнинг реал қиймати коэффиценти; ўз ва қарзга олинган маблағлар нисбати коэффиценти; харажат ва захираларнинг ўз манбалари билан таъминланиш коэффиценти; соф мобил маблағларнинг жами мобил маблағларга нисбати коэффиценти ва бошқа молиявий барқарорлик кўрсаткичлари таҳлили. Ушбу кўрсаткичларни ҳисоблаш методикасидаги мавжуд муаммолар ва уларни такомиллаштириш йўллари. Корхонанинг жорий тўловга қобилиятлиги ва уни аниқлаш йўлларини такомиллаштириш. Қоплаш ва ликвидлилик кўрсаткичларининг иқтисодий моҳияти ва уларни ҳисоблаш тартиби. Жорий ликвидлик кўрсаткичининг ўзгаришига таъсир қилувчи омиллар таҳлили. Дебиторлик қарзларининг ликвидлигига баҳо бериш. Корхонанинг молиявий барқарорлик ва тўловга қобилиятлигига баҳо бериш услубияти муаммолари. Корхона балансининг қониқарсиз тузилишига ва тўловга

қобилиятсизлигига баҳо берувчи кўрсаткичлар тизимини такомиллаштириш. Корхоналарни молиявий соғломлаштириш кўрсаткичлари таҳлили. Корхоналарнинг кредитга лаёқатлилиги даражасини баҳолаш тартиби. Паст рентабелли ва иқтисодий ночор корхоналарни тугатиш жараёнига тижорат банкларини жалб қилишнинг корхоналар молиявий барқарорлигини оширишга таъсири таҳлили. Корхоналарни молиявий ҳолати бўйича гуруҳларга туркумлаш: тўловга қобилиятли, иқтисодий рискли ва иқтисодий начор; мутлоқ молиявий барқарор, нормал молиявий барқарор, нобарқарор ва инқироз ҳолати; нормал молиявий барқарор, ўртача молиявий барқарор ва инқироз ҳолатидаги молиявий ҳолат. Молиявий ҳолат бўйича гуруҳларга ажратилган корхоналарга баҳо берувчи кўрсаткичлар тизими ва уларнинг таҳлили. “Корхоналарнинг молиявий-иқтисодий ҳолати таҳлили ва мониторингини ўтказиш учун мезонларни аниқлаш тартиби тўғрисидаги низом”га мувофиқ молиявий ҳолатга баҳо берувчи асосий ва қўшимча кўрсаткичларни таҳлил қилиш услубиёти. Тўловга қобилиятли ва иқтисодий рискли гуруҳга туркумланган корхоналарга баҳо бериш мезонлари ва таҳлилини такомиллаштириш йўллари. Корхоналарнинг молиявий ҳолатига баҳо бериш ва банкрот бўлиш эҳтимолини баҳолашда қўлланиладиган У.Бивернинг кўрсаткичлар тизими. Корхоналарнинг банкрот бўлиш эҳтимолини баҳолаш ва диагностика қилишда тўғри дискриминант функция шаклида берилган Эдуард Альтманнинг беш факторли моделидан фойдаланиш. Акциядорлик жамиятларининг банкрот бўлиш эҳтимолини баҳолаш ва диагностика қилиш учун яратилган модел билан турли тармоқ ишлаб чиқариш корхоналари учун мўлжалланган моделларнинг фарқли жиҳатлари таҳлили. Экспортга маҳсулот ишлаб чиқарувчи корхоналарнинг молиявий салоҳияти таҳлили. Маҳсулот таннархини пасайтириш, экспорт нархларини шакллантиришга доир янги механизмларни жорий этиш, корхоналарнинг оборот маблағларини тўлдиришга қаратилган тадбирларнинг корхоналар молиявий ҳолатини барқарорлигини оширишга таъсири таҳлили.

2.5. Корхонанинг самарадорлик ва ишчанлик фаоллигини баҳоловчи кўрсаткичлар таҳлили.

Корхонани бошқаришда хўжалик фаолияти самарадорлиги кўрсаткичлари ва уларнинг таснифи. Хўжалик фаолияти самарадорлигининг натижавий кўрсаткичлари, манбалари ва омилларининг ўзаро боғлиқлиги таҳлили масалалари. Корхонанинг ишчанлик фаоллигига баҳо берувчи кўрсаткичлар тизими. Номоддий активлар, айланма маблағлар ва асосий воситалардан самарали фойдаланиш кўрсаткичлари таҳлили. Барча активлар, захиралар, дебиторлик қарзлари, ўз капиталининг айланиш коэффицентлари ва ушбу кўрсаткичларни ҳисоблаш ва таҳлил қилиш йўллари. Корхонадаги мавжуд маблағлардан самарали фойдаланишни характерловчи кўрсаткичлар тизими таҳлили масалалари. Асосий фонд ва материал ресурсларидан самарали фойдаланиш кўрсаткичларини таҳлили. Корхоналарни модернизация қилиш, техник ва технологик қайта жиҳозлаш, замонавий, мослашувчан технологияларни кенг жорий этиш натижасида самарадорлик кўрсаткичларини оширишга баҳо бериш йўллари. Ночор, истиқболсиз ишлаб чиқаришлар

негизида янги замонавий ишлаб чиқариш қувватларини ташкил этиш чоралари бўйича кўрсаткичлар тизими ва уларни баҳолаш.

2.6. Пул маблағлари ҳаракатини бошқариш таҳлили.

Пул маблағларининг ҳаракатига таъриф бериш бўйича турли фикрлар талқини. Пул маблағлар оқимларини тўғри ва эгри усуллар билан ҳисоблаш тартиби. Фаолият турлари бўйича соф пул оқимини аниқлаш ва баҳо бериш. Фаолият турлари бўйича пул маблағлари оқимларини башоратлаш масалалари. Асосий фаолият бўйича пул оқимлари ҳаракати таҳлили. Молиявий ва инвестицион фаолият бўйича пул оқимларини таҳлил қилиш методикаси. Валюта маблағлари ҳаракати таҳлили.

2.7. Ишлаб чиқариш харажатлари ва маҳсулот таннархи ҳамда фойда кўрсаткичларнинг ўзаро боғлиқлиги таҳлили.

Юқори кўшимча қийматга эга бўлган маҳсулотларни ишлаб чиқаришда харажатларни ва маҳсулот таннархини пасайтириш бўйича қўйилган асосий вазифалар. Корхоналарда технологик жараёнларни оптималлаштириш ҳисобидан маҳсулот таннархини пасайтириш йўллари таҳлили. Ташқи бозорга мўлжалланган рақобатбардош маҳсулот ишлаб чиқарувчи субъектлар ишлаб чиқариш харажатларининг таҳлили. Ишлаб чиқариш харажатлари тавсифи ва уларни туркумларга ажратиш. Ишлаб чиқариш ва ноишлаб чиқариш харажатлари, ишлаб чиқариш ва давр харажатлари, ўзгарувчан ва ўзгармас(доимий) харажатлар назарияси. Харажатларни иқтисодий элементлари ва моддалари бўйича таҳлил қилиш методикаси. Ишлаб чиқариш харажатлари ва маҳсулот таннархига баҳо берувчи натижавий кўрсаткичларни таҳлил қилиш методикаси. Давр харажатларининг иқтисодий моҳияти. Давр харажатлари ва доимий харажатлар ўртасидаги тафовутлар. Давр харажатлари таркиби таҳлилининг халқаро молиявий ҳисобот стандартларига мос келишини таъминлаш муаммолари. Давр харажатлари таркибида ҳисобга олинмаган солиқ ва бошқа мажбурий тўловлар таҳлили. Ишлаб чиқаришдаги меҳнатга ҳақ тўлаш харажатлари ва уларга нисбатан қилинадиган ажратмалар таҳлили. Иш ҳақи фонди ва унга таъсир этувчи омиллар таҳлили. Меҳнат унумдорлиги билан ўртача иш ҳақи ўртасидаги нисбат ўзгаришининг маҳсулот таннархига таъсири таҳлили. Материал харажатлари таҳлили. Материал харажатларининг ўзгаришига меъёр ва баҳо омилларининг таъсири таҳлили. Бир сўмлик ишлаб чиқарилган маҳсулотга тўғри келадиган материал, меҳнат ҳақи ва бошқа харажатлар таҳлили. Бир сўмлик товар маҳсулотига тўғри келадиган харажатлар таҳлили ва уни пасайтириш резервларини қидириб топиш. Ишлаб чиқариш ҳажми, ишлаб чиқариш харажатлари ва фойда кўрсаткичларининг ўзаро боғлиқлиги таҳлилининг моҳияти. Реализация ҳажмининг фойдалилик нуқтасини ҳисоблаш тартиби. Фойдалилик нуқтасини аниқлашнинг бевосита усули. Бир қанча фаолият билан шуғулланмаган корхоналарда зрарсизлик нуқтасини аниқлаш усули. Ишлаб чиқариш ва молиявий левириджлар тўғрисида тушунча. Ишлаб чиқариш ҳажми ва ишлаб чиқариш харажатлари нисбатини оптималлаштириш ҳисобига фойда суммасини ошириш таҳлили. Маржинал

даромад асосида фойдани аниқлаш усули муаммолари. Хўжалик юритувчи субъектлар капитали структураси ва ишлаб чиқариш ҳажмини оптималлаштириш ҳисобига фойда суммасини ошириш таҳлили. Ўзига қарашли капитал рентабеллигига капитал таркибидаги ўзгариш таъсирининг таҳлили.

2.8. Маҳсулот (иш ва хизматлар) ишлаб чиқариш ва сотиш ҳажми таҳлили.

Маҳсулот (иш ва хизматлар) ишлаб чиқариш ва сотиш ҳажмини ифодалавчи кўрсаткичлар тизими. Маҳсулот (иш ва хизматлар) ишлаб чиқариш ва сотиш таҳлилининг мақсади, мазмуни ва вазифалари. Ишлаб чиқарилган маҳсулотнинг сифат кўрсаткичлари ва рақобатдошлиги таҳлили. Ишлаб чиқарилган маҳсулот(иш ва хизматлар) ассортименти ва номенклатурасидаги ўзгаришлар таҳлили. Маҳсулот ишлаб чиқаришнинг маромийлиги таҳлили. Ишлаб чиқаришдаги браклар ва кафолат харажатлари таҳлили. Сотилган маҳсулот (иш ва хизматлар) таркиби ва динамикаси таҳлили. Сотилган маҳсулот (иш ва хизматлар)да экспорт қилинган маҳсулот улуши таҳлили. Экспорт-импорт операциялари натижасида олинган даромадлар ва харажатлар таҳлили. Маҳсулот (иш ва хизматлар) сотиш бўйича шартнома мажбуриятларнинг бажарилиши таҳлили. Сотилган маҳсулот (иш ва хизматлар) ҳажмига таъсир қилувчи омиллар таҳлили. Ишлаб чиқариш қувватларидан фойдаланиш даражасига баҳо бериш. Маҳсулот (иш ва хизматлар) ишлаб чиқариш ва сотиш ҳажмини ошириш имкониятлари. Маҳсулот(иш ва хизматлар) ишлаб чиқариш ва сотиш ҳажм кўрсаткичларини таҳлил қилиш услубиётини такомиллаштириш йўллари.

2.9. Меҳнат ресурслари билан таъминланганлик ва улардан самарали фойдаланиш таҳлили.

Хўжалик субъектларининг меҳнат ресурсларини ифодаловчи кўрсаткичлар таснифи, аниқлаш йўллари ва таҳлили. Корхонанинг меҳнат ресурслари билан таъминланиши таҳлили. Иш вақти фонди ва ундан фойдаланиш таҳлили. Иш вақти фондининг ўзгаришига таъсир қилувчи омиллар таҳлили. Меҳнат ресурсларидан самарали фойдаланишни ифодалавчи умумий кўрсаткичлар. Меҳнат унумдорлиги кўрсаткичи ва унинг динамикаси таҳлили. Бир ишлаб чиқариш ходими ҳисобига ишлаб чиқарилган маҳсулот ҳажмига таъсир қилувчи омиллар: бир ишчи томонидан ишлаган ўртача киши-соатларининг, бир соатлик унумдорликнинг, ходимлар таркибидаги ишчилар салмоғининг ва иш куни давомийлигининг ўзгариши таҳлили. Бир ишчи томонидан ишлаб чиқарилган ўртача йиллик маҳсулот ҳажмининг ўзгаришига таъсир қилувчи омиллар таҳлили. Маҳсулот (иш ва хизматлар) ҳажмига таъсир қилувчи меҳнат омиллари таҳлили. Меҳнат ресурсларидан самарали фойдаланиш бўйича фойдаланилмаётган ички резервларга баҳо бериш. Меҳнат ресурслари билан таъминланганлик ва улардан самарали фойдаланиш таҳлили методикасини такомиллаштириш истиқболлари.

2.10. Узоқ муддатли активлар таркиби, ҳолати ва улардан самарали фойдаланиш таҳлили.

Корхоналар фаолиятида узоқ муддатли активларнинг тутган ўрни ва роли. Корхонанинг узоқ муддатли активлари таркиби ва динамикаси таҳлили. Асосий воситалар таркиби, тузилиши ва динамикаси таҳлили. Актив ва пассив асосий воситалар таҳлили. Асосий воситаларнинг техник ҳолатига баҳо берувчи кўрсаткичлар тизими ва таҳлили. Асосий фондларни янгилаш, модернизация қилиш, техник ва технологик янгилаш кўрсаткичлари таҳлили. Асосий воситаларнинг янгиланиш, эскириш, яроқлилиқ ва хўжалиқдан чиқиб кетиш коэффициентларига баҳо бериш. Ускуналарнинг техник ҳолатини таснифлавчи кўрсаткичлар ва унинг таҳлили. Ускуналардан вақт ва қувват бўйича фойдаланиш таҳлили. Ускуналардан вақт бўйича фойдаланишига таъсир қилувчи омиллар таҳлили. Асосий воситалардан самарали фойдаланишга баҳо берувчи кўрсаткичлар ва улардан самарали фойдаланиш таҳлили. Корхонанинг номоддий активлар билан таъминланганлиги таҳлили. Узоқ муддатли активлар таркибида номоддий активларнинг тутган ўрнига баҳо бериш. Номоддий активлар ҳолати ва динамикаси таҳлили. Узоқ муддатли активлар таркиби, ҳолати ва самарали фойдаланиш таҳлили услубиётини такомиллаштириш истиқболлари.

2.11. Корхонани моддий ресурслар билан таъминланиши ва улардан фойдаланиш таҳлили.

Моддий ресурслар билан таъминланганлик ва улардан самарали фойдаланиш таҳлили. Корхонани моддий ресурслар билан таъминланиши ва улардан самарали фойдаланишни ифодалайдиган кўрсаткичлар тизими. Материал қайтими, материал сифими, материалларнинг сифати ва меъёрдан четга чиқиш сабаблари таҳлили. Ўз айланма маблағларини аниқлаш тартиби ва унинг моддий ресурслар билан таъминлашдаги аҳамияти. Ишлаб чиқариш захираларининг ҳолати ва таркиби таҳлили. Моддий ишлаб чиқариш захираларининг айланиши ва унга таъсир қилувчи омиллар таҳлили. Маҳсулот ҳажмининг ўзгаришига материал ресурсларидан фойдаланиш кўрсаткичларининг таъсири таҳлили.

2.12. Тижорат банкларифаолияти таҳлилининг хусусиятлари

Тижорат банклари тўлов қобилияти ва ликвидлигининг хусусиятлари. Тижорат банклари таҳлилининг информацион манбалари. Тижорат банклари активлари ва пассивлари таҳлили. Тижорат банклари молиявий натижалари таҳлили. Банк рискларининг таҳлили муаммолари. Банклар фаолиятига баҳо беришнинг CAMEL рейтинг тизими ва уни Ўзбекистонда қўллаш имкониятлари. Қимматли қоғозлар ва вексел операциялари таҳлили. Банк даромадлари ва харажатлари таҳлили. Тижорат банклари баланси таҳлили ва унинг рейтингини аниқлаш тартиби. Банк капиталининг етарлилиқ даражаси кўрсаткичини баҳолаш. Тижорат банкларининг жорий ликвидлик коэффициенти ва унга таъсир қилувчи омиллар таҳлили. Тижорат банклари кредит портфели ва унинг таркиби диверсификациялашувининг таҳлили.

III БЎЛИМ. АУДИТ

3.1. Ривожланган бозор иқтисодиёти шароитида аудитнинг роли.

Ўзбекистонда иқтисодиётни модернизациялаш шароитида аудитнинг концептуал асослари. Назорат-иқтисодий бошқаришнинг зарурий қисми. Ўзбекистон Республикасида назорат тизими. Давлат назоратининг турлари. Молиявий назорат ва уни муаммолари. Давлат бюджети назорати ва унинг ташкилий асослари. Бозор иқтисодиёти шароитида аудитни ташкил этилиши ва унинг тутган ўрни, роли. Аудитнинг шаклланиш, ривожланиш тарихи ва уни ривожлантириш истикболлари. Аудиторлик фаолиятининг ҳуқуқий асослари. Ўзбекистон Республикасининг "Аудиторлик фаолияти тўғрисида"ги Қонуни ва унга шарҳлар. Аудиторлик ташкилотлари фаолиятини янада такомиллаштириш ва улар кўрсатаётган хизматлар сифати учун масъулиятни ошириш масалалари.

3.2. Аудитнинг турлари, уларнинг мазмуни ва аҳамияти.

Аудитнинг мақсади ва унинг сегментлари. Ички ва ташқи аудит ҳақида тушинча, улар ўртасидаги тафовут ва ўхшашликларни таққослаш. Корхона ички аудит тизими ва тамойиллари. Ички аудитнинг аҳамияти ва зарурлиги, унинг бошқарув тизимининг бир қисми эканлиги. Ташқи аудит-унинг мақсади, вазифалари ва фаолият доираси. Ташқи аудит томонидан кўрсатиладиган касбий хизматлар ва уларни такомиллаштириш. Ташқи аудитнинг юридик ҳуқуқлари ва меъёрлари бўйича изланишлар. Аудитнинг бошқа хусусиятлар бўйича туркумланиши, уларнинг тавсифи, мақсад ва вазифалари.

3.3. Аудит стандартлари.

Аудит стандартларининг мақсади ва асосий тамойиллари. Халқаро аудит стандартларига қисқача таъриф. Халқаро аудит стандартлари (ХАС)ни ишлаб чиқиш зарурияти. Ички аудитни ўтказиш норма ва талаблари. Аудиторнинг касбий этикаси, унинг масъулияти ва жавобгарлиги бўйича изланишлар. Аудитор ва миждознинг ўзаро муносабатларини такомиллаштириш.

3.4. Аудиторлик текширувини ташкил қилиш услубияти.

Бошқарув назорати умумий тизимида ички аудитнинг ўрни. Ташқи аудиторнинг ички аудит билан алоқаси. Трансмиллий корпорацияларда ички аудитни ташкил қилиш муаммолари. Ташқи аудиторларнинг вазифалари. Аудиторлик текширув дастурларини ишлаб чиқиш тартиби. Текширув натижаларини баҳолаш тартиби. Аудит натижаларини бошқа текширув маълумотлари билан таққослашга доир изланишлар. Компьютер информацион тизимидан фойдаланиб назорат қилиш. Аудиторлик текширувининг сифатини назорат қилиш. Аудиторлик далиллари олиниш манбалари, усуллари ва уларнинг функциялари. Аудиторлик текширувларида муҳимликни баҳолашни такомиллаштириш. Аудиторлик рисклари ва уларни гуруҳланиши. Танланма усуллари: статистик ва ностатистик тасодифий танлов муаммолари. Ички аудит тизимида информацион технологияларни қўллаш муаммолари. Аудиторлик

ҳисоботларига қонун бўйича қўйиладиган талаблар. Аудиторлик текширув маълумотларининг ишончилигини аниқлаш. Аудит жараёнида аниқланган камчиликларга тегишли тавсиялар бериш. Аудиторлик хулосаларни расмийлаштириш. Аудитор томонидан бошқарув учун ҳисобот топширишни такомиллаштириш. Аудиторлик ҳисоботларини расмийлаштириш тартиби.

3.5. Умумий аудит ўтказиш услубиёти

Аудит ўтказиш тартибини ташкил қилиш ва унинг услубий жиҳатларини такомиллаштириш. Назорат тестлари ва сотиш устидан назорат жараёнларини такомиллаштириш. Сотиш ва даромад олиш жараёнини аудит қилиш тартиби. Пул маблағларининг аудити: касса, банкдаги пул маблағлари, ҳисобдор шахслар билан ҳисоблашишлар аудити. Сотиб олиш цикли аудитини такомиллаштириш. Дебиторлик ва кредиторлик қарзлари аудити. Ишлаб чиқариш, сотилган маҳсулот таннархи ва моддий заҳиралар қолдиқлари жараёнининг аудити муаммолари. Маҳсулотлар таннархини пасайтиришни имкониятларини аниқлаш ва аудиторлик ҳисоботларида акс эттириш тартиби. Узоқ муддатли активлар аудити бўйича изланишлар. Мажбуриятлар ва капитал аудитини такомиллаштириш. Бошқарув аудити ва унинг асосий босқичлари. Молиявий натижалар ва фойданинг ишлатилиши аудити. Ҳисоблашишлар ва кредит операциялари аудити. Бюджет ва бюджетдан ташқари фондлар билан ҳисоблашишлар аудити масалалари. Меҳнат ва иш ҳақи фондининг аудити муаммолари. Қимматли қоғозлар билан боғлиқ муомалаларнинг аудитини такомиллаштириш.

3.6. Банк аудити ва унинг ҳуқуқий асослари.

Банкларда ташқи аудитни халқаро аудит стандартлар (ХАС)га мувофиқ ўтказиш тартиби. Банк фаолияти аудитининг асосий нормалари, стандартлари ва ўтказиш тартиби. Банк аудитининг ҳуқуқий асослари. Ички ва ташқи банк аудити. Ташқи банк аудитининг мақсади ва фаолият доираси. Молиявий ҳисобот таҳлилига умумий тавсифнома. Молиявий ҳисоботлардаги маълумотларни ташқи аудит томонидан тасдиқлаш тартиби. Банк аудити концепциясини такомиллаштириш. Халқаро аудит стандартларининг таркиби ва банк аудитида қўлланилиши. Тижорат банкларида ички банк аудитининг хусусиятлари. Кредит фаолиятининг аудити. Кредит ва қимматли қоғозлар бозорида банклар фаолиятини назорат қилиш йўллари. Тижорат банкларида асосий воситалар, материаллар ва номоддий активлар ҳисобини аудиторлик текширувидан ўтказиш. Чет эл инвестициясини жалб этилишининг аудити. Қимматли қоғозлар бўйича операциялар аудити. Касса операцияларининг аудити. Тижорат банклари даромадлари ва харажатлари аудити. Солиқ ва бошқа тўловлар бўйича ҳисоблашишлар аудити. Валюта назорати ва валюта билан тартибга солишни ташкил қилишнинг аудити. Кредит ташкилотлари аудити. Тижорат банкларида ички банк операцияларининг аудити. Тижорат банкларининг халқаро бозорларда амалга оширган операцияларининг аудити. Тижорат банкларининг ташқи мажбуриятларини аудит қилишдаги муаммолар. Тижорат банкларида ички аудит

фаоляти кўламини кенгайтириш масалалари. Тижорат банкларининг капитали етарлилигини аудит қилиш тартибини такомиллаштириш.

3.7.Ноишлаб чиқариш соҳасида аудитнинг хусусиятлари.

Товар ва фонд биржалари аудиторлик текширувларининг хусусиятлари. Инвестицион институтлар фаоляти аудитининг хусусиятлари. Пенсия фонди, жамоат фондлари ва бошқа фондлар аудиторлик текшируви тартиби. Суғурта компаниялари фаолятини аудитни қилишни ташкилий масалалари. Марказлашган ва хориж манбалари ҳисобига амалга ошириладиган инвестициялар аудити. Операцион аудит, экологик аудит ва технологик аудитни ривожлантириш муаммолари. Технологик аудит инновацион фаолятнинг методи.

Фойданилган адабиётлар руйхати

1. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси-Т.:Ўзбекистон, 2019.- 46 б.
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 24 февралдаги “Молиявий ҳисоботнинг халқаро стандартларига ўтиш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги ПҚ-4611-сонли қарори.
3. Ўзбекистон Республикасининг Солиқ Кодекси. (Янги таҳрири) Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 31.12.2020 й., 02/19/СК/4256-сон)
4. Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 25 декабрдаги «2021 йил учун Ўзбекистон Республикасининг давлат бюджети тўғрисида»ги қонуни ЎРҚ-657-сон қарори
5. Президент Шавкат Мирзиёевнинг Ўзбекистон Республикаси давлат мустақиллигининг 30 йиллик байрамига бағишланган тантанали маросимдаги нутқи. // Халқ сўзи, 2021 йил 31 августь.
6. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси. // Халқ сўзи, 2020 йил 29 декабрь.
7. Мирзиёев Ш.М. Танқидий таҳлил, қатъий тартиб-интизом ва шахсий жавобгарлик – ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалик қондаси бўлиши керак. // Халқ сўзи, 2017 йил 16 январь.
8. Мирзиёев Ш.М. Эркин ва фаровон, демократик ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. – Тошкент : Ўзбекистон, 2016. - 56 б.
9. Мирзиёев Ш.М. Қонун устуворлиги ва инсон манфаатларини таъминлаш – юрт тараққиёти ва халқ фаровонлигининг гарови. – Тошкент: “Ўзбекистон”, 2017. – 48 б
10. Мирзиёев Ш.М. Буюк келажакимизни мард ва олижаноб халқимиз билан бирга курамиз. – Тошкент: : “Ўзбекистон”, 2017. – 488 б.
11. Мирзиёев Ш.М. 2017 йил 19 сентябрь Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг 72-сессиясидаги нутқи.// Халқ сўзи, 2017 йил 20 сентябрь.
12. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси. // Халқ сўзи, 2018 йил 29 декабрь.
13. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёевнинг Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисга Мурожаатномасини кенг жамоатчилик ўртасида тарғиб этишга бағишланган илмий-оммабоп қўлланма./Нашр учун масъул Р.С. Қосимов. – Т: “Маънавият”, 2018. - 320 бет.
14. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 5 июндаги ПҚ-3775-сонли “Олий таълим муассасаларида таълим сифатини ошириш ва уларнинг мамлакатда амалга оширилаётган кенг қамровли ислохотларда фаол иштирокини таъминлаш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги Қарори.// Халқ сўзи, 2018 йил 6 июнь.
15. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йилнинг 7 июндаги “Ҳар бир оила — тадбиркор” дастурини амалга ошириш тўғрисидаги Қарори// "Халқ сўзи", 2018 йил 8 июнь
16. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича ҳаракатлар стратегияси

тўғрисида”ги ПФ-4947-сонли Фармони. // Халқ сўзи. 8 феврал 2017 йил.

17. 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясини «Халқ билан мулоқот ва инсон манфаатлари йили»да амалга оширишга оид давлат дастурини ўрганиш бўйича илмий-услубий рисола.. – Т.: “Маънавият” нашриёти, 2017. – 244 бет

18. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Иқтисодий ночор корхоналарни қўллаб-қувватлаш механизмларини янада кенгайтириш ҳамда тижорат банкларининг кўчмас мулк объектлари негизида янги ишлаб чиқариш қувватларини ташкил этишни рағбатлантириш чора-тадбирлари тўғрисида” ги 20.04.2017 йилдаги ПФ-5022-сон Фармони.

19. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикаси Инвестициялар бўйича давлат қўмитасини ташкил этиш тўғрисида”ги 31.03.2017 йилдаги ПФ-4996-сон Фармони.

20. М.И.Кутер В видение в бухгалтерский учёт. Учебник Майкоп Элит 2015 г. 400 с.

21. Карпова Т.П., Карпова В.В. Бухгалтерский учет: упражнения, тесты, решения и ответы. / Учебное пособие.- М.: ИНФРА – М. 2018 г. С. 326.

22. Иванова Н.В. Бухгалтерский учет/ Учебник.-М.: издательский центр «Академия», 2015 г. С 330.

23. Гадоев Э. ва бошқалар. Бухгалтер учун амалий қўлланма: икки жилдлик. Тошкент НОРМА 2010

24. Ўзбекистон Республикаси бухгалтерия ҳисобининг миллий стандартлари 1998-2021 йиллар.

25. Jo'rayev N. Abduvaxidov F. Sotivoldiyeva D. Moliyaviy va boshqaruv hisobi. Darslik. –Т.: 2012, - 480 б.

26. Carl S. Warren, James M. Reeve, Jonathan E. Duchac. Accounting. (ISBN: -13: 978-1-133-60760-1) USA, 2014. 25th Edition.

27. Barry Elliot, Jamie Elliot. Financial accounting and reporting. (ISBN 978-1-292-08057-4) London, 2015. 17 th Edition.

28. Жўраев Н., Абдувахидов Ф., Сотиволдиева Д. Молиявий ва бошқарув ҳисоби. Дарслик. -Т.: “Иқтисод –молия” нашриёти, 2012 й, 481бет

29. Хасанов Б.А., Хошимов А.А. Бошқарув ҳисоби. Дарслик. -Т.: “Янги нашр», 2011 й, 312 бет.

30. Сатывалдыева Д.А. Бухгалтерский учет/ Учебник.-Т.: IQTISODIYOT, 2015 г. 580 с.

31. Shoalimov A.X. Tojiboyeva Sh.A. Iqtisodiy tahlil nazariyasi. Darslik. –Т.: Iqtisodiyot, 2019. -235 б.

32. В.Хасанов, М.Рахимовларнинг умумий таҳрири остида. Мoliyaviy tahlil. Darslik. –Т.: “Iqtisodiyot” 2019. -736 б.

33. Тулаходжаева М.М. ва Ш.И. Илхомовларнинг умумий таҳрири остида. Аудит. Дарслик. Тошкент, Иқтисодиёт, 2018.

34. Vahabov A.V. va boshqalar. Moliyaviy va boshqaruv tahlili. Darslik. –Т.: Iqtisod-moliya, 2013. - 600 б.

35. Pardayev M.Q. va boshqalar. Iqtisodiy tahlil. O‘quv qo‘llanma. –Т.: Print-

Line-group, 2017. -396 b.

36. Shoalimov A.X., Ixomov Sh. I. Tojiboyeva Sh.A. Iqtisodiy tahlil va audit. Darslik. –Т.: Иқтисодиёт, 2016. -396 b.

37. Донцова Л.В., Никифорова Н.А. Анализ бухгалтерской (финансовой) отчетности. Практикум. –М.: Дело и сервис, 2018. -196 с.

38. Климова Н.В. Экономический анализ (теория, задачи, тесты, деловые игры). Учебное пособие. — М.: Вузовский учебник: ИНФРА-М, 2014. —287 с.

39. Subramanyam K.R. Financial statement analysis./Eleventh edition. New York, Mc Graw-Hill Education, 2014, 814 pages.

40. www.gov.uz

41. www.mfer.uz

42. www.uza.uz

43. www.stat.uz

44. www.lex.uz.

